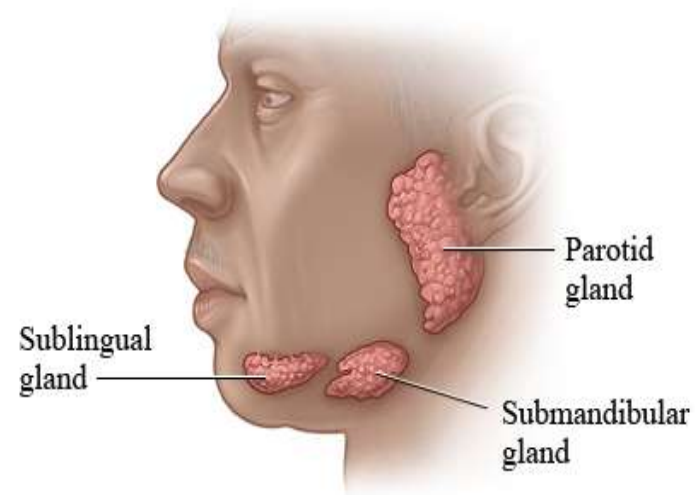

Патофизиологија гастроинтестиналног система

Институт за Патолошку физиологију

ПОРЕМЕЋАЈИ СЕКРЕЦИЈЕ У УСНОЈ ДУПЉИ

- Пљувачка (*saliva*) секреторни продукт пљувачних жлезда и битан је чинилац одржавања оралне хомеостазе.
- Варење угљених хидрата почиње у усној дупљи под дејством птијалина или α -амилазе
- Заштитно антимикробно дејство---лизозим

Сијалореја (птијализам)

- Стање када је повећано лучење пљувачке

- Етиологија:

- 1) Појачан тонус парасимпатикуса
- 2) Запаљенски процеси у усној дупљи
- 3) Трауме
- 4) Абнормалности зуба
- 5) Мождани удар или Паркинсонова болест

Аптијализам

- Стање када је лучење пљувачке смањено или одсутно
- Етиологија:
  - 1) Повећан тонус симпатикуса
  - 2) Дијабетес, уремија
  - 3) Инфекције пљувачних жлезда
  - 4) Примена лекова (атропин, антихистаминици)

Sjögrenov sindrom

- Прогресивна деструкција екзокриних жлезда због интензивне инфилтрације Т лимфоцита и имунских комплекса.
- Аутоимунско обољење
- Манифестује се сувоћом слuzнице уста- *xerostomia*
сувоћом коњуктива- *keratoconjunctivitis sicca*
- Јављају се и артритиси, гломерулонефритиси, интерстицијална пнеумонија, хемолитичка анемија

ПОРЕМЕЋАЈИ ЖЕЛУДАЧНЕ СЕКРЕЦИЈЕ

- **ГАСТРИЧНЕ ЖЛЕЗДЕ**
  - Мукозне ћелије (луче слуз)
  - Главне ћелије (луче пепсиноген)
  - Паријателне ћелије (луче HCl и унутрашњи фактор)
- **ПИЛОРУСНЕ ЖЛЕЗДЕ** – секретују велику количину слузи и гастрина (гастринске ћелије)

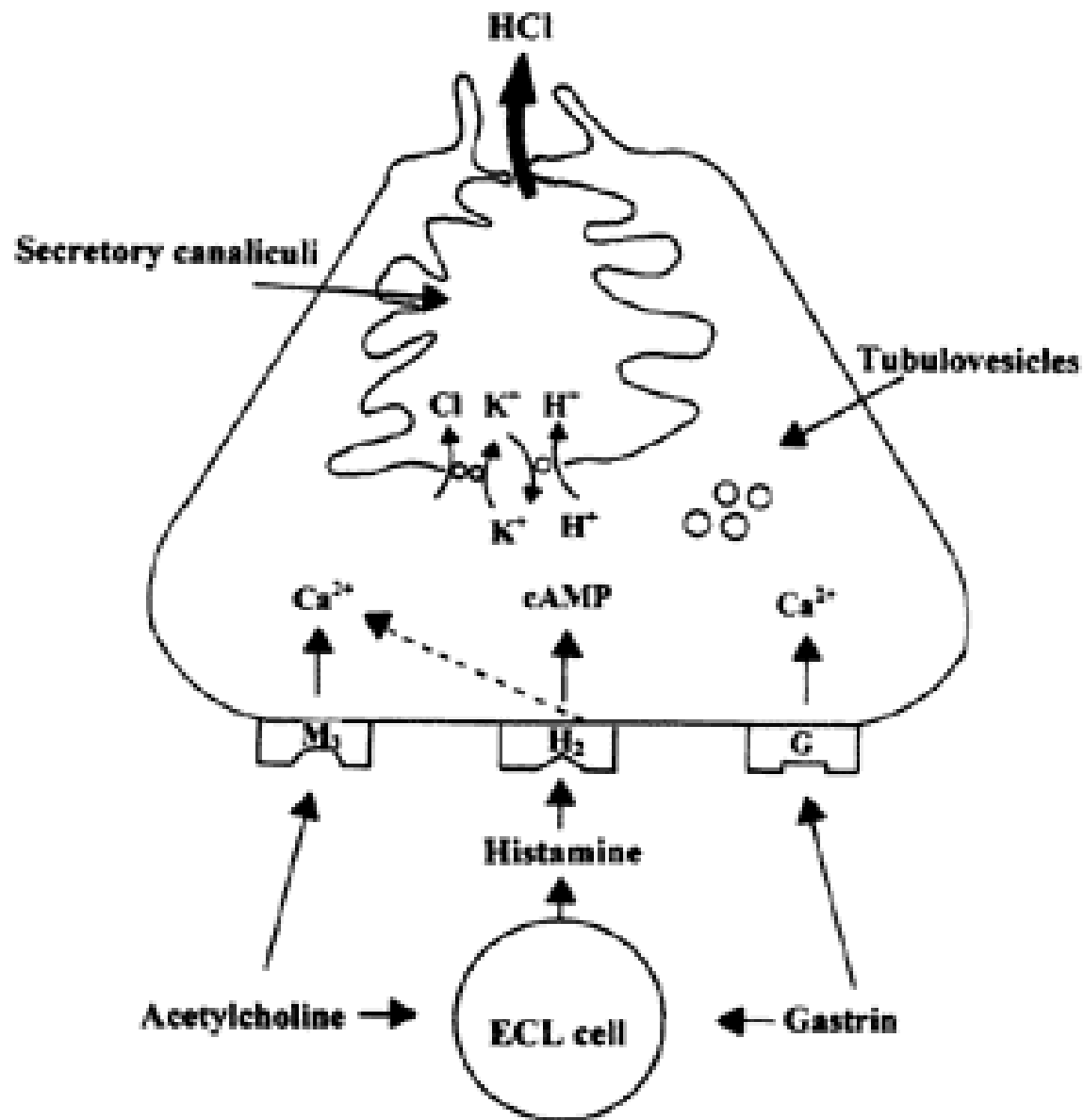
ЛУЧЕЊЕ ПЕПСИНОГЕНА

- Лучење неактивне форме
- Активирање у контакту са HCl или претходно насталим пепсином
- Оптимални pH 1.8 – 3.5
- Постаје неактиван при pH > 5

РЕГУЛАЦИЈА ЖЕЛУДАЧНЕ СЕКРЕЦИЈЕ

- Најзначајнији фактори који директно стимулишу секрецију желудачних жлезда су:
  1. **Ацетилхолин** – стимулише секрецију свих жлезда у одговору на различите стимулусе као што су:
    - растезање желуца
    - HCl
  2. **Гастрин** – секретују га G ћелије пилорусних жлезди у одговору на ацетилхолин, ресорбује се у крв, а потом снажно стимулише секрецију HCl
  3. **Хистамин** - делује на H₂ рецепторе
    - H₂ блокатори

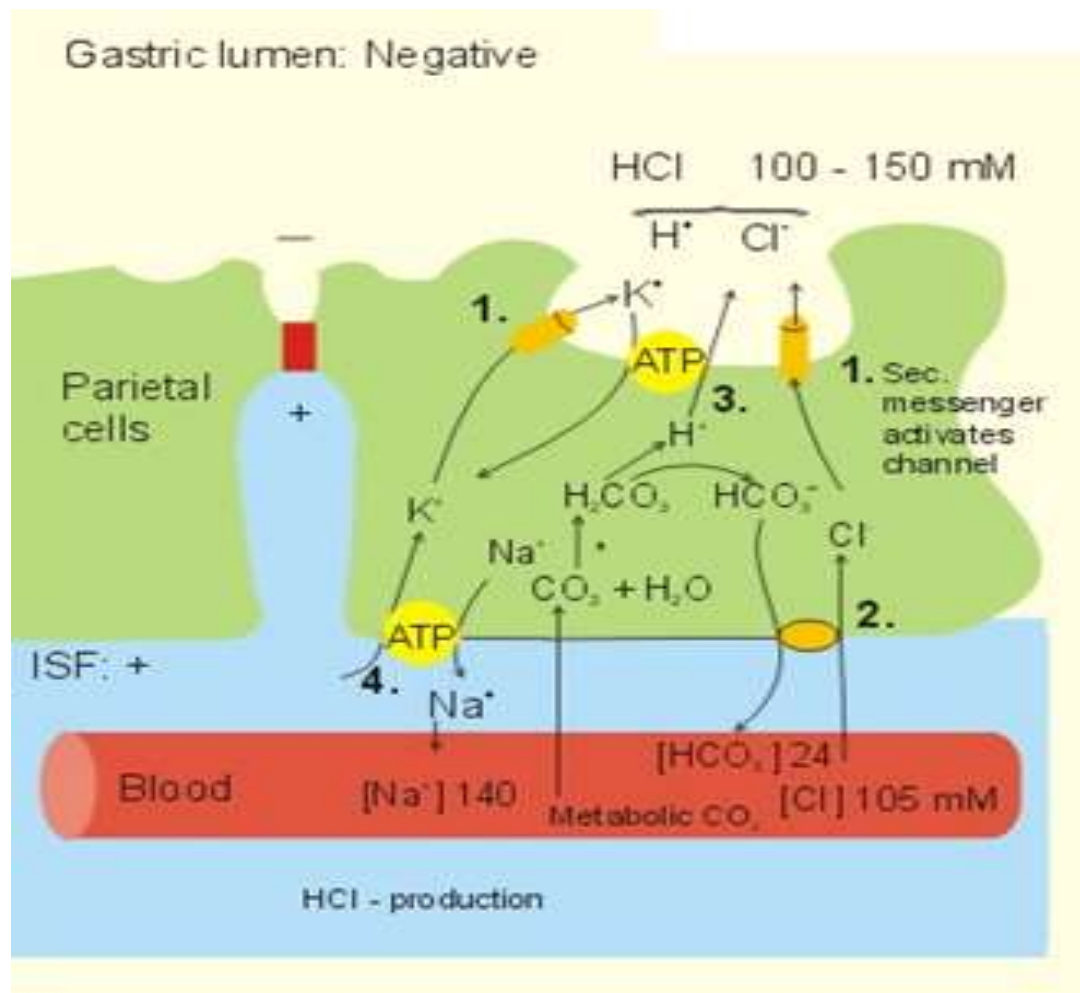

РЕГУЛАЦИЈА ЖЕЛУДАЧНЕ СЕКРЕЦИЈЕ

- Инхибиција секреције у желуцу:
  - вишак HCl у антруму и дванаестопалачном цреву (преко инхибиције лучења гастрина)
  - масти у почетном делу црева (преко ослобађања холецистокинина и секретина) и
  - хипертонични раствори у дванаестопалачном цреву

Gastric Acid Secretion

ХИПОСЕКРЕЦИЈА

- Може да настане из више разлога:
  - психичка инхибиција
  - процес старења
  - органска оштећења слузокоже желуца
  - ресекција желуца
- Последице хипосекреције су:
  - размножавање бактерија
  - поремећено варење протеина
  - хипохромна анемија
  - пернициозна анемија

ХИПЕРСЕКРЕЦИЈА

- Може да настане као последица:
  - стимулација прве цефаличне фазе (психички утицаји)
  - дејство хемијских супстанци
  - запаљенски процес
  - *Zollinger - Ellisonov Sy* ($\text{BAO} > 15 \text{ mmol/h}$)

ГАСТРИЧНА СЕКРЕЦИЈА

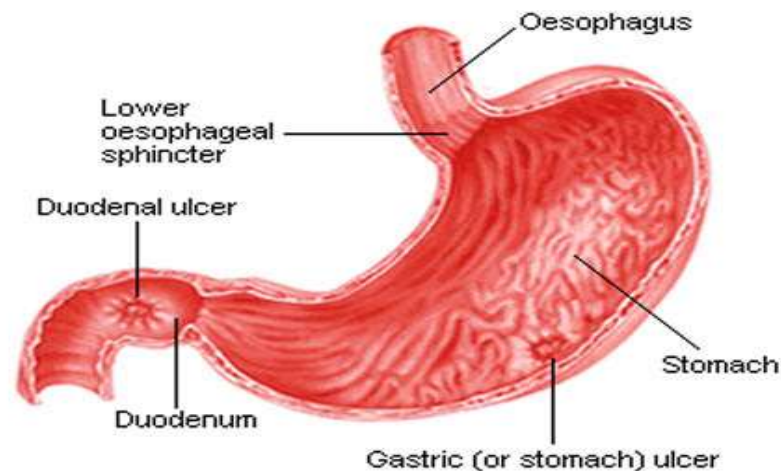
- **Базална секреција HCl-a (BAO)**
  - подразумева секрецију желуца која се одиграва под базалним условима, без икакве стимулације
  - нормалне вредности 2-4 mmol/h
- **Максимална секреција HCl-a (MAO)**
  - подразумева секрецију која се одиграва после стимулације (гастрин, хистамин...)
  - нормалне вредности 15 – 35 mmol/h

УЛКУСНА БОЛЕСТ

- Представља фокални прекид континуитета мукозе гастроинтестиналног тракта, који захвата целу дебљину епитела, а који настаје као резултат деловања желудачног сока
- Може бити лоциран у било ком делу дигестивног тракта који је доступан деловању желудачног сока: *желудац, дуоденум, езофагус*, а након гастроентеростомије и *јејунум*
- Оштећења епитела која се не простиру даље од мукозе називају се *ерозије*

УЛКУСНА БОЛЕСТ

- Настаје када постоји несклад у односу између количине желудачне секреције и степена заштите коју пружа:
  - мукус и епителна баријера (у желуцу) или
  - мукус и неутралишуће деловање дуоденалних сокова (у дуоденуму)

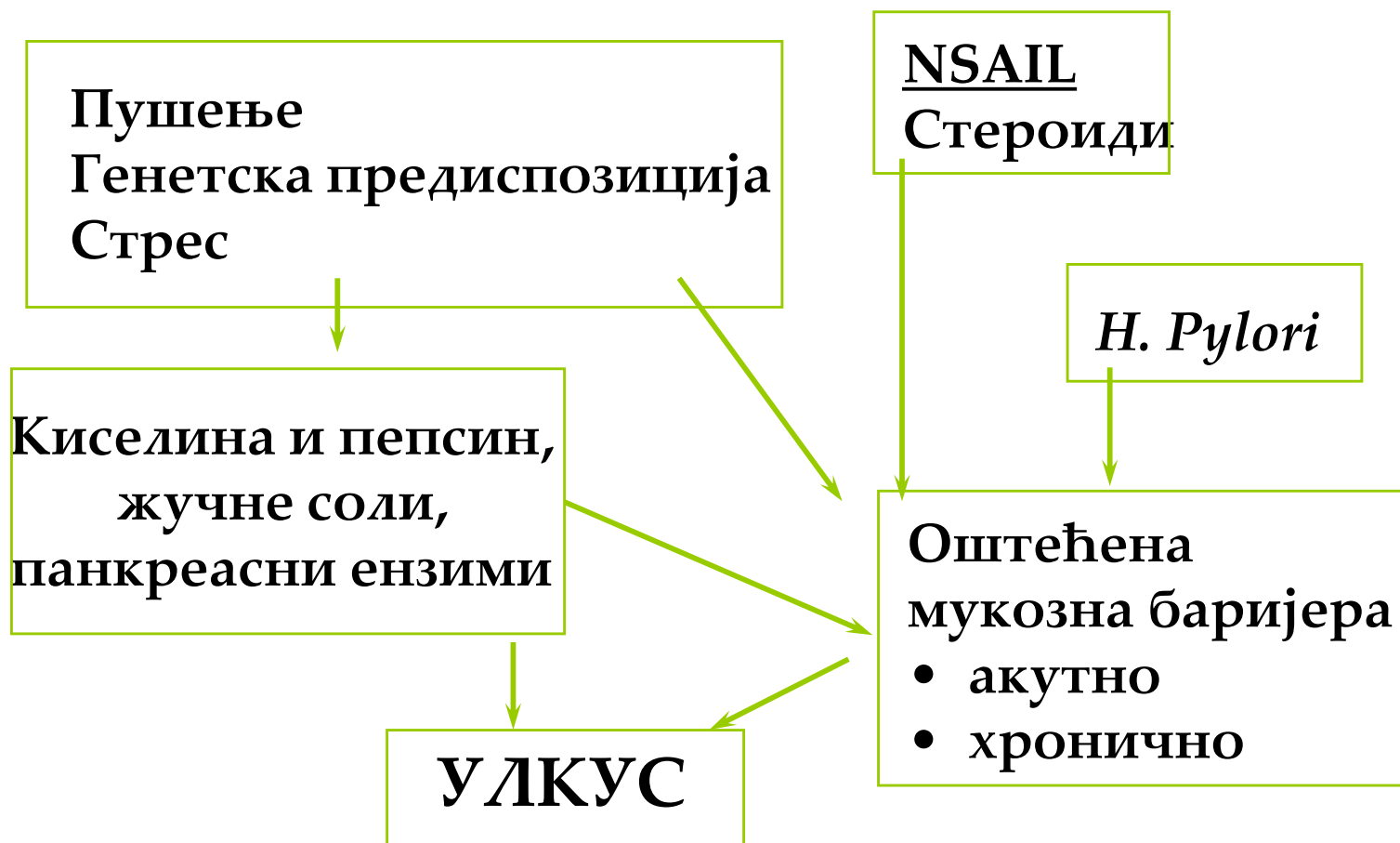
Заштита желудачне слузокоже

- **лучење слузи**
- **епителне ћелије се обнављају свака 3 дана**
- **епителна баријера**
- ✓ **апикалне површине епителних ћелија слузокоже желуца су чврсто повезане тесним везама "tight junction", непропустљиве за јоне H^+**
- ✓ **јони H^+ који прођу кроз баријеру бивају неутралисани са јонима HCO_3^- који се налазе у екстрацелуларној течности**
- ✓ **добра васкуларизација омогућава стално обнављање HCO_3^-**

Заштита дуоденалне слузокоже

- **Отпорност зида дуоденума** на дигестивно деловање желудачног сока заснива се на:
- **секрецији алкалног мукуса** (pH 8) који секретују Bruner-ове жлезде
- **секрецији алкалног панкреасног сока** (богат HCO_3^-), који инактивише пепсин
- **рефлексном смањењу секреције у желуцу и смањењу перисталтике**, након уласка вишка желудачне киселине у дуоденум
- **ослобађању секрета** из цревне мукозе, који крвотоком одлази у панкреас и стимулише секрецију сока који је богат HCO_3^-

ЕТИОПАТОГЕНЕЗА ПЕПТИЧКОГ УЛКУСА

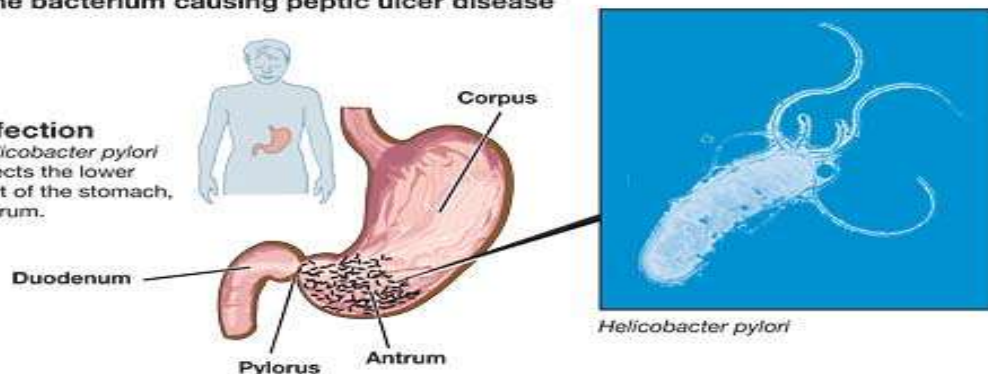

Helicobacter pylori

— the bacterium causing peptic ulcer disease

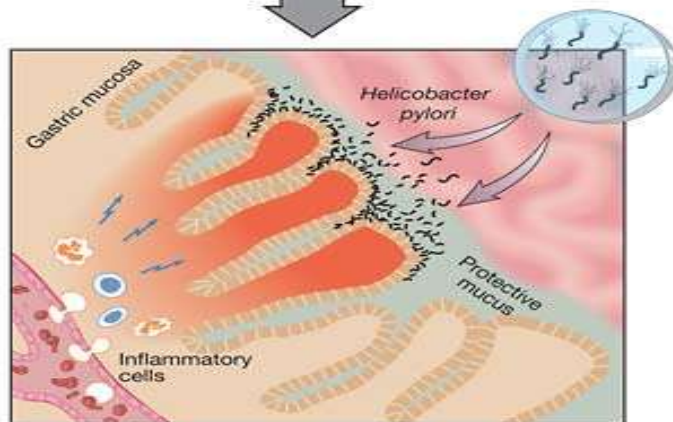
Infection

Helicobacter pylori infects the lower part of the stomach, antrum.

Inflammation

Helicobacter pylori causes inflammation of the gastric mucosa (gastritis). This is often asymptomatic.

Ulcer

Gastric inflammation may lead to duodenal or gastric ulcer. Severe complications include bleeding ulcer and perforated ulcer.

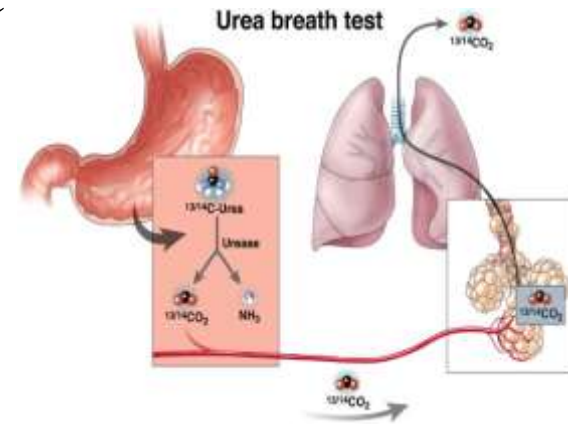
- изазива акутни гастритис
- изазива хронични гастритис
- потпомаже настанак улкуса
- има улогу у настанку карцинома желуца

HELICOBACTER PYLORI

- Атхерира за гастрични епител
- Живи у мукозном гелу
- Насељава гастричне жлезде
- Продукује цитотоксине
- Изазива цитолизу епитела и кида међућелијске везе
- Повећава пропустљивост мукуса за јоне H^+ и пепсин
- Избегава имунски одговор домаћина
- Секретује уреазу (ствара амонијак, који је штити од желудачне киселине)

ДИЈАГНОЗА *H. PYLORI*

- **Инвазивне методе**, које се заснивају на анализи биоптичног материјала који је добијен у току ендоскопског прегледа
- **Неинвазивне методе**, за које није потребна ендоскопија и биопсија (серолошки тестови, издисајни тестови са обележеном уреом и тест на антигене у столици)
  - омогућава доказивање асимптоматске инфекције
  - доказивање присуства *H. pylori* у улкусној болести
  - провера успешности ерадикације *H. pylori*

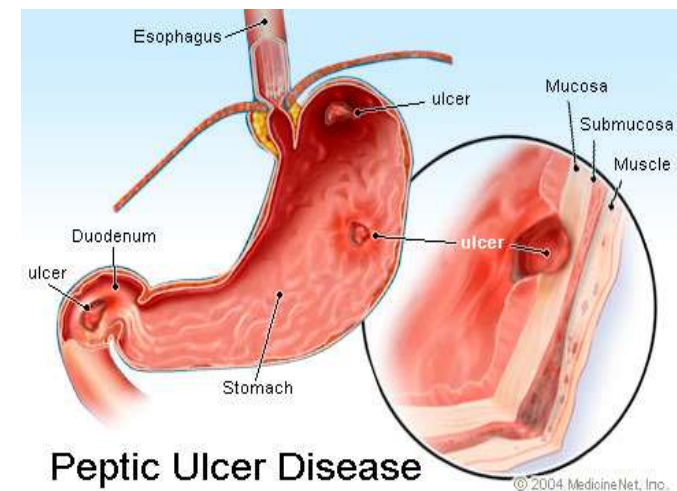

УЛКУС ЖЕЛУЦА

- На малој кривини (преласку тела у антрум)
  - настаје при нормалној или сниженој секрецији HCl
  - настаје услед снижене отпорности желудачне слузокоже, и код пацијената који су унели веће количине аспирина или алкохола
- У пилоричном делу желуца
  - настаје као резултат поремећаја у перисталтици дуоденума који условљава повратак дуоденалног садржаја богатог жучним солима, алкалијама и лизолецитином
  - настаје оштећење желудачне баријере са повећањем њене пропустљивости за H^+

УЛКУС ДУОДЕНУМА

- Настаје код особа које секретују повећане количине киселине и пепсина услед:
  - повећања броја секреторних ћелија у желудцу
  - преосетљивости секреторних ћелија на дејство уобичајених стимулуса (хистамина, гастрина, ацетилхолина)
  - повећања секреторне способности паријеталних ћелија
  - генетске предиспозиције
  - начина исхране

Дуоденални улкус

- код особа које секретују **нормалне количине** киселине и пепсина, услед
  - секреције **абнормалног мукуса**, смањеног протективног дејства,
  - **смањене секреције мукуса**,
  - инсуфицијенције **дуоденално-желудачног "feedback" механизма** који контролише брзину желудачног пражњења у дуоденум
  - инсуфицијенције **секретинско-панкреасног "feedback" механизма** који обезбеђује довољну секрецију алкалног панкреасног сока да неутралише желудачни сок по уласку у дуоденум

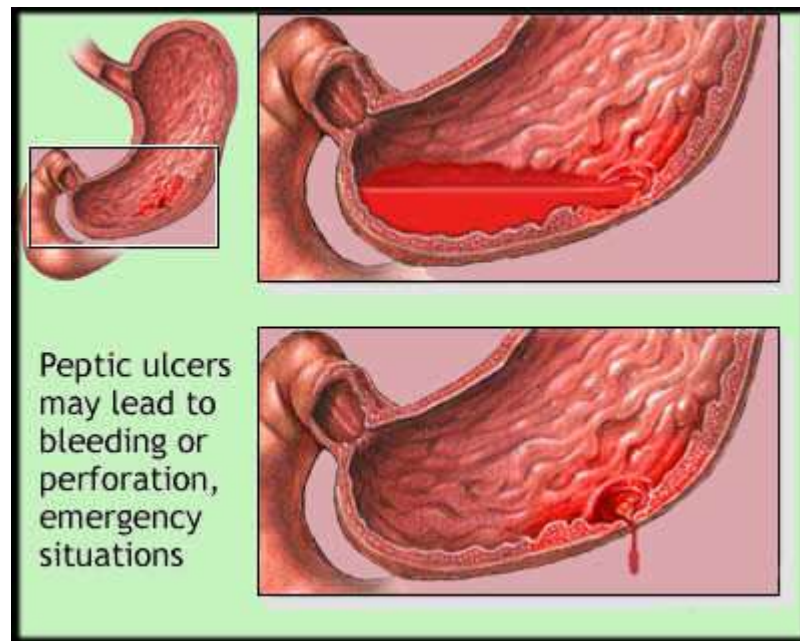
СТРЕС УЛКУС

Стрес улкус представља посебан тип улкуса, у коме је дошло до ерозије слузокоже желуца или дуоденума, као последица продуженог психичког или физичког стреса:

- хиповолемијски шок након трауме
- повреде или хируршке интервенције
- сепса
- хипоксија
- тешке опекотине (*Curlingov* улкус)
- моздане трауме (*Cushingov* улкус)

КОМПЛИКАЦИЈЕ УЛКУСА

1. Крварење
2. Перфорација
3. Пенетрација
4. Стеноза пилоруса
5. Малигна алтерација

Zollinger Ellisonov sindrom-Gastriном

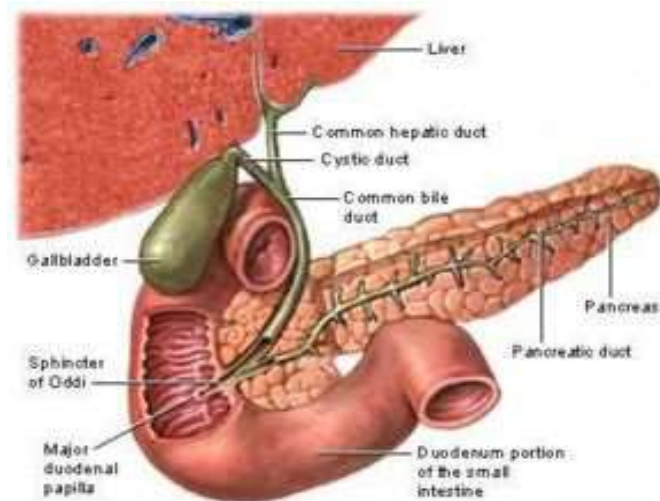
- тумор δ ћелија које луче гастрин,
- најчешће: у желуцу, панкреасу и дуоденуму
- под утицајем излученог гастрина:
- ✓ хиперплазија желудачне слузокоже
- ✓ лучење велике количине HCl, која изазива настанак бројних улкуса у желуцу и дуоденуму
- Zollinger и Ellison су 1955. године описали синдром који је обухватио:
  - ⊗ улцерације слузокоже у јејунуму
  - ⊗ хиперсекрецију желудачне слузокоже
  - ⊗ тумор не-бета ћелија панкреаса

Zollinger Ellisonov sindrom- Гастроном

- Постоје два типа Zollinger-Ellison-овог синдрома:
  - ❖ **спорадични тип – 80%**
  - ❖ **повезан са мултиплом ендокрином неоплазијом тип 1 (MEN 1) – 20% (панкреас, хипофиза, параштитасте жлезде, ...)**

ПОРЕМЕЋАЈИ СЕКРЕЦИЈЕ ПАНКРЕАСА

- Панкреас лучи око 20 ензима
- Панкреасни сок садржи:
  - зимогене облике панкреасних протеаза
  - амилолитичке ензиме
  - липолитичке ензиме
  - бикарбонантни сок

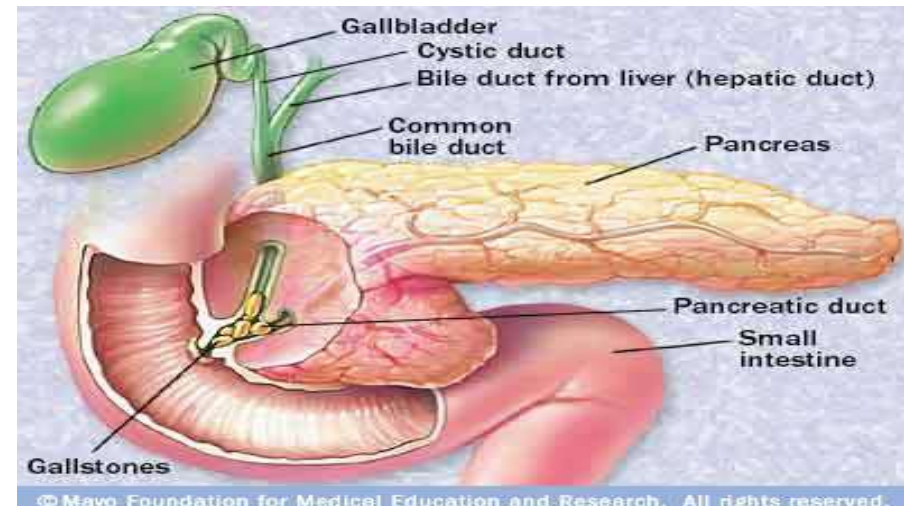

ПОРЕМЕЋАЈИ СЕКРЕЦИЈЕ ПАНКРЕАСА

- Дешавају се углавном у правцу смањивања секреције и то најчешће у три патофизиолошка стања:
  - 1) Акутном панкреатитису
  - 2) Хроничном панкреатитису
  - 3) Цистичној фибрози

АКУТНИ ПАНКРЕАТИТИС

- Етиологија
  1. Обољења билијарног тракта
  2. Алкохолизам
  3. Улкус дуоденума
  4. Стеноза и едем ампуле *Vateri*
  5. Хипертриглицеридемије
  6. Хиперпаратироидизам
  7. Траума
  8. Тумор
  9. Медикаменти

АКУТНИ ПАНКРЕАТИТИС

- Аутодигестија панкреаса
- Активирани *протеолитички ензими* разарају беланчевине:
  - *еластаза* оштећује везивно ткиво крвних судова
  - *фосфолипаза* ослобађа лизолецитин који лизира ћелијске мембране
  - *липазе* разграђују триглицериде и ослобађају масне киселине
  - распадни продукти привлаче леукоците и настаје запаљењска реакција

АКУТНИ ПАНКРЕАТИТИС

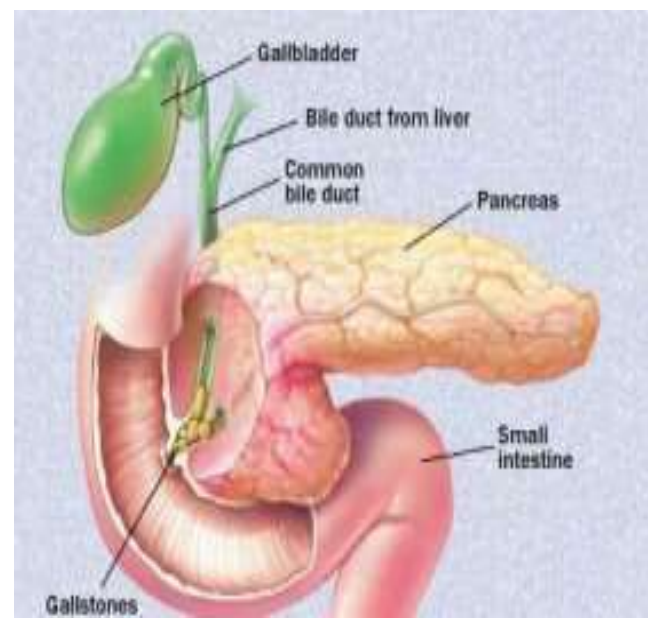
- Из ћелија панкреаса ослобађају се *ензими* који прелазе у екстраћелијску течност и у крв
- Из оштећених ћелија излази калијум и настаје хиперкалијемија, али ако се К губи повраћањем, долази до развоја *хипокалијемије*
- У некротичном ткиву панкреаса улази калцијум, који са масним киселинама гради нерастворљиве соли, са последичном *хипокалцемијом*
- Из крвних судова излази плазма или крв----*хиповолемија* и смањење крвног притиска---ШОК

Главне компликации панкреатитиса

- **Кардиоваскуларне** – хипотензија/шок (због хиповолемије)
- **Хематолошке** – анемија (губитак крви, ДИК, леукоцитоза због генерализоване инфламације или секундарних инфекција)
- **Респираторне** – ателектазе, пнеумонија, плеурални излив, ARDS
- **Гастроинтестиналне** – крварење
- **Реналне** – олигурија, акутна некроза тубула
- **Метаболичке** – хипергликемија, хипокалцемија

ХРОНИЧНИ ПАНКРЕАТИТИС

- Хронична инсуфицијенција панкреаса услед сегментног или дифузног оштећења жлезданог паренхима, а појавом иреверзибилне интра- и интерлобуларне атрофије, склерозе и фиброзе.
- Најчешће алкохолне етиологије
- Последица:
- Поновљених акутних панкреатитиса
- Дуготрајног запаљења панкреаса
(<10% настају симптоми инсуфицијенције екзокриног панкреаса, стеатореја)

ХРОНИЧНИ ПАНКРЕАТИТИС

- Непопустљиви бол који се појачава неколико сати после јела
- Паренхимске и дукталне калцификације
- Дисторзија канала и фиброза--- TGF- β из моноцита и макрофага, цитокини
- Последице:
- Недостатак панкреасних ензима (инсуфицијенција панкреаса)
- **Поремећаји варења** угљених хидрата, масти и беланчевина
- **Губитак** несварених састојака хране столицом (уз појаву пролива)
- Поремећај нутриције (**малнутриција**)

ПАНКРЕАСНА ИНСУФИЦИЈЕНЦИЈА

- Карактерише се смањењем или потпуним престанком лучења панкреасног сока
- Може настати услед:
  - органских обољења панкреаса (хронични панкреатитис, цистична фиброза)
  - панкреатектомије

ПАНКРЕАСНА ИНСУФИЦИЈЕНЦИЈА

- Манифестује се као:

Стеатореја – због недостатка панкреасне липазе

Креатореја – због недостатка протеолитичких
ензима

Амилореја – присуство несварених скробних зрнаца